

UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI
FACULTATEA DE LITERE
Școala Doctorală Litere

RADU STANCA. O BIOGRAFIE
-REZUMAT-

Îndrumător științific,
Prof. univ. dr. Mircea Vasilescu

Doctorandă,
Mirela Nagăț

București,
2024

CUPRINS

Introducere.....	3
Cap. I. Începuturile.....	7
Cap. II. Prietenia Stanca-Negoițescu. Cercul Literar de la Sibiu. Blaga.....	37
Cap. III. Construcția posturală.....	77
Cap. IV. Iubirea decisivă. Radu Stanca, îndrăgostitul.....	107
Cap. V. Dramaturgul, regizorul, teatrologul și actorul.....	130
V. 1. Instalarea în teatru.....	130
V. 2. Repere spectacologice.....	137
V. 3. O privire asupra dramaturgiei. Laboratorul <i>Donei Juana</i>	147
V. 4. Alte titluri dramaturgice și chestiunea tragicului.....	157
V. 5. Câteva considerații teatrologice.....	164
V. 6. În actualitate, scurte concluzii.....	172
Cap. VI. Manuscrise. Din „șantierul” dramaturgiei lui Radu Stanca.....	175
Cap. VII. Corydon.....	214
Cap. VIII. Autobiografia lui Radu Stanca.....	233
Cap. IX. Sub presiunea istoriei.....	251
Cap. X. Sfârșitul.....	259
Concluzii.....	269
Bibliografie.....	272

Intenția acestei cercetări a fost să redeseneze profilul scriitorului, eseistului și omului de teatru Radu Stanca (1920-1962), într-o biografie intelectuală, cartografiind și spațiile albe, care s-au dovedit nu puține, ale destinului acestui creator. Asta în pofida relativei bogății a studiilor monografice consacrate și numeroaselor surse memorialistice care-l vizează, mai cu seamă în evocările colegilor din Cercul Literar de la Sibiu, al cărui cap teoretic și lider *de facto* a fost. El însuși co-semnează împreună cu I. Negoîtescu unul dintre cele mai captivante dialoguri epistolare din literatura noastră, iar după 2000 se dezvăluie și ca un epistolier de calibru al erosului, în scrisorile către soția Doti (numele hipocoristic al actriței Dorina Ghibu) .

Neajunsul unor oglinzi de felul acestora din urmă, în care figura stanciană se poate pierde pe un fundal anecdotic, e faptul că ratează esența personajului, și anume anvergura lui intelectuală remarcabilă, căci Stanca a amprentat major toate domeniile în care s-a manifestat: poezia, dramaturgia, spectacologia - ca regizor mai bine de un deceniu la Teatrul de stat din Sibiu, teatrologia. (Astfel, înzestrările și acumulările artistice multiple pe care le etala poetul, recunoscute de colegii cerchiști, aveau să-i aducă, de pildă, din partea criticului Cornel Regman, eticheta de „polihistor”.) În plus, lucruri considerate știute despre Radu Stanca, în sensul că au fost perpetuate în varii demersuri exegetice, sunt susceptibile de a fi reconfigurate în urma acestei cercetări. Dau doar două exemple: primul privind capitolul formării, în care am reconstruit activitatea tatălui, preotul Sebastian Stanca, consilier eparhial al Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului, intelectual plurivalent, tipic ardelean, cu vână militantă, politică, dar și literară, ca să demonstrez că el este modelul iradiant pentru scriitor, și nu fratele mai mare, Horia, acreditat până acum drept mentor. Al doilea se referă la circumstanțele morții poetului, analizate în capitolul final: în loc de fatalismul tuberculozei care l-a răpus vorbim mai degrabă de o întârziere nefericită a tratamentului. Pare că Radu Stanca a murit cu zile, pentru că nu s-a oprit din lucru pentru o spitalizare de lungă durată. O biografie intelectuală, așadar, dar cu atenție la recompunerea contextului social și politic. Fără să facă pasul unei angajări pe linia noului regim ca Ionichie Olteanu sau Cornel Regman, pe fundalul ideologizat al deceniului șase, poetul alege să tacă publicistic în cei mai duri ani ai comunismului, între '47 și '56; nu-și vede vreo carte editată sau vreo piesă jucată, aceste realizări vor veni postum, în deceniul șapte.

Uneltele acestei investigații au fost, pe lângă cele la îndemână – reconstituirea puzzle-ului memorialistic, cu precauție în privința pasajelor mai mult sau mai puțin creditabile din discursul apropiaților (știute fiind, de exemplu, excentricitatea lui I. Negoțescu sau apetența pentru fabulație a lui I. D. Sîrbu), mai ales explorările intensive ale arhivelor de mai multe feluri, de la cele publicistice, la cea de familie – arhiva Radu și Doti Stanca, de la Cluj, neintrată în circuitul public (unde am petrecut zile bune prin bunăvoința profesorului Ion Vartic, nepot pe linie maternă al scriitorului), până la arhiva fostei Securități, căci membrii grupului din care a făcut parte au fost urmăriți de poliția secretă și mulți, chiar încarcerați. Am recurs frecvent la *close reading*, iar teoriile posturalității s-au dovenit fertile pentru creionarea identității lui Radu Stanca, auto și hetero construite. Cel mai aplicat demers de *close reading* l-am făcut în urma consultării manuscriselor stanciene, când am avut acces la prima dintre versiunile care au dus la celebrul său titlu *Dona Juana*, e vorba de *Atotputernicul sânge*, încă nepublicată. De unde tentația unei analize de genetică textuală, care să pună în evidență procesul de laborator, epurările și adăugirile operate de la prima variantă la cea intermediară (*Madona cu zâmbetul*) până la cristalizarea deplină a poveștii, supremul moment erotic imaginat, întâlnirea dintre don Juan și egala lui feminină.

Decupajul care a urmărit evidențierea nodurile existenței și creației lui Radu Stanca, insistând asupra celor care permiteau reinterpretări cu un plus de rigoare, în urma informațiilor de arhivă, a generat, așadar, structura lucrării, care proiectează episoadele existențiale pe fundalul câmpului literar, dar și al tabloului istoric și politic, al anilor '40 și '50.

În primul capitol, despre formare, miza au reprezentat-o resuscitarea figurii paterne și compararea literaturii tatălui cu cea a fiului, observația rezultată fiind aceea că în cadrul familiei s-a produs saltul calitativ cultural, teoretizat mai târziu de Radu Stanca în „De la stilul istoric la cel filosofic”, - într-o singură generație s-a trecut de la literatura greoaie, didactică și plină simțire a tatălui la expresia sofisticată, înglobând un estetism și-un eticism superior, a fiului. Tot aici, la creionarea începuturilor, am reconstituit câteva secvențe din protoistoria Cercului Literar de la Sibiu, insistând asupra poziției lui Stanca în grup și asupra precocității sale intelectuale: foarte tânăr, student încă, dă câteva arte poetice și are inițiativa în formularea demersurilor teoretice care vor coagula doctrina literară a Cercului. În capitolul al doilea am adâncit analiza dinamicii cerchiste, decantând amprente proprii lui Stanca și Negoțescu în orientarea grupării, și căutând indicii ale unei ierarhii mai mult sau mai puțin informale a Cercului, așa cum reiese

din unele articole sau notițe mai serioase sau mai ludice (de ex. o ierarhie după figurile cărților de joc), semnate de unii cerchiști.

Reconstituirea imaginii auctoriale stanciene fixate între timp a scos la lumină anumite tensiuni între marcajele diferite care i-au influențat profilul: de la apartenența la Cercul Literar de la Sibiu (de unde imaginea de intelectual pro-european, democrat, cosmopolit, cu un gust mai degrabă clasic, amprentat de valorile „sigure” ale culturii occidentale, și cu o apetență deopotrivă literară și teoretică), la poezia impregnată de presimțirea morții înscenată în „montări” fastuoase (de unde vor rezulta alte mărci posturale: „estetul” și „poetul damnat”), până la modelul intelectualului multilateral la care aspira: creatorul dublat de teoretician și pedagog. Ce se remarcă e distanța dintre modelul postural visat, unul complex, pe linia Schiller, Goethe, Blaga, și cel fixat odată cu publicarea primului său volum de versuri în 1966. Completările editoriale ulterioare, cu mai mare alonjă teoretică, plus titlurile dramaturgice, nu vor modifica efigia poetului sculptată atunci. Eticheta, elementul de identificare, a lui Radu Stanca e aceea a unui autor cu aură tragică, cu cele două fețe: poetul damnat și estetul, sub semnul unei duble maledicții: cea a bolii de plămâni și a sfârșitului timpuriu, la numai 42 de ani, și cea a istoriei, a regimului comunist care i-a întârziat afirmarea literară.

Publicarea *Scrisorilor către Doti* în 2016 e un punct de turnură în exegeza stanciană, care până acum nu i-a dat greutatea cuvenită soției lui Radu Stanca, în calitate de muză și parteneră de creație. Reparatoriu, un eseu din 2020 al Martei Petreu din volumul *Domni și Doamne* consacră însemnătatea figurii feminine care pentru Radu Stanca a fost, cum nota el însuși într-o scrisoare, „omul cel mai important din lume, chiar lumea însăși”. Am reconstituit, așadar, într-un capitol, domeniul afectiv stancian, în care relația de mare încărcătură spirituală cu actrița Dorina Ghibu a însemnat, după varii tribulații, sfârșitul educației sentimentale și maturizarea deplină.

Omul de teatru complex care a fost Radu Stanca e surprins apoi, într-o secvență amplă, ca regizor, dramaturg și teatrolog, valorificând multe informații culese din presa epocii și din cronici și urmărind niște clarificări necesare. În condițiile de dogmatism ideologic și incertitudine din deceniul cinci, postul de regizor la nou înființatul Teatru din Sibiu e pentru poet un colac de salvare. E o instalare în teatru nevoită, nu dorită. Asta dincolo de instinctul teatral evident în scrisul lui, dincolo de interesul real pentru dramaturgie. E o precizare cuvenită, în replică la considerațiile exaltate ale unor exegeți care absolutizează pasiunea pentru teatru a lui Radu Stanca. La drept vorbind, nu, nu și-a dorit să fie regizor, ci estetician și universitar.

Cert, în privința cercetării în arhive, descoperirea cea mai spectaculoasă e aceea a laboratorului cu șantierul dramaturgic. Printre manuscrise se păstrează un dosar cu peste patruzeci de proiecte, în varii stadii de redactare, unele notate succint, altele elaborate cu dialoguri și acte întregi puse pe hârtie. Multe sunt rescrieri, valorificări ale unor pretexte culturale, mitologice, istorice, dar sunt și subiecte contemporane, care arată că Radu Stanca nu s-a oprit din scrisul pentru scenă odată cu instalarea comunismului, că și-a dorit să fie în câmpul literar și că nu se resemnase cu ideea unei opere de sertar. Multitudinea acestor proiecte e un simptom revelator pentru prolificitatea creatoare a lui Radu Stanca, recompunând finalmente, o imagine mai justă a anvergurii sale artistice.

Corydon, hitul absolut al poeziei stanciene, considerat de unii exegeți ca având o greutate biografică, l-am reinterpretat ca un manifest literar și ideologic în versuri al doctrinei cerchiste, care, se știe, repudia literatura neosămănătoristă, afirma urbanul în detrimentul ruralului, europenitatea în detrimentul etnicismului. Cercul Literar de la Sibiu avea o vocație integratoare evidentă, coagulând și prezențe feminine, intelectuali de alte naționalități, și arătându-și deschiderea față de minoritățile sexuale. Trimiterea polemică la păstorul gay al lui Vergiliu (dar și la scrierea cu același titlu a lui Gide, care pleda cauza homosexualității) din titlul poemului avea, așadar, o miză dublă, anti-„pășunistă” și progresistă. Capitolul dedicat caută să clarifice și felul în care identitatea *queer*, asumată de I. Negoțescu, a iradiat sau nu în cadrul grupării.

Examinarea documentelor din arhiva CNSAS a condus la concluzia că refugiul în teatru și izolarea la Sibiu l-au scos pe Stanca de pe radarul organelor represive. Pe urmele lui fuseseră puși informatori, dar notele informative n-au justificat deschiderea unui dosar de acțiune informativă. Un document inedit, o autobiografie olografă a scriitorului, depistată în dosarul de urmărire al prietenului I. Negoțescu, e interesant prin scenariul creionat în anii de dogmatism ideologic, căci ce alege poetul să treacă sub tăcere e deopotrivă relevant.

Pentru perioada anilor '50, reexaminarea poemelor „optimiste”, în jur de douăzeci, compuse cu gândul publicării atunci, într-o plachetă, și apărute postum în ciclul „Argonaut cosmic”, a inclus și inventarierea atacurilor venite din presa culturală a regimului, care-i reproșau poetului tăcerea, indiferența. N-am abordat deloc legătura cu Sibiu, pentru că a fost studiată deja de Ion Vartic, Petru Poantă și Dragoș Varga, în dimensiunea ei de proiecție utopică, în care burgul transilvan era un spațiu emanent ficțional. Altfel, în existența reală a lui Stanca, după '45, Sibiu a fost un spațiu claustal, din care a avut nenumărate tentative de a evada, din simplul

motiv că oraşul nu oferea un dinamism cultural şi-o expunere pe măsura aspiraţiilor intelectuale ale poetului.

I. BIBLIOGRAFIE PRIMARĂ

NEGOIȚESCU, I., STANCA, Radu, *Un roman epistolar*, ediție integrală, îngrijită de Ioan Cristescu și Ion Vartic, cu note și postfață de Ion Vartic, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2021

STANCA, Radu, *Acvariu*, prefață, text ales și îngrijit de Mircea Tomuș, Editura Dacia, Cluj, 1971

STANCA, Radu, *Aquarium. Eseuri programatice*, ediție îngrijită de Marta Petreu, selecția textelor și cuvânt înainte de Ion Vartic, Editura Tracus Arte, București, 2012

STANCA, Radu, *Dăltuiri*, ediție îngrijită de Anca Sîrghie și Marin Diaconu, Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, București, 2012

STANCA, Radu, *Doti*, ediție îngrijită de Ioana Lipovanu, Cartea Românească, București, 2011

STANCA, Radu, *Scrisori către Doti*, ediție îngrijită, prefață și note de Ion Vartic, Editura Muzeul Național al Literaturii, București, 2016

STANCA, Radu, *Teatru*, Editura pentru Literatură, București, 1968

STANCA, Radu, *Teatru*, ediție și studiu introductiv de Ioana Lipovanu, Eminescu, București, 1985

STANCA, Radu, *Turnul Babel*, ediție îngrijită și prefață de Irina Petraș, Paralela 45, Pitești, 2000

STANCA, Radu, *Versuri*, București, prefață de Ion Negoitescu, E.P.L., București, 1966

STANCA, Radu, *Versuri*, ediție îngrijită, note, comentarii și prefață de Monica Lazar, Dacia, Cluj-Napoca, 1980

STANCA, Radu, *Ștefan Braborescu*, Editura Meridiane, București, 1965

STANCA, Radu, *Problema cititului*, ediție îngrijită de Mircea Muthu, Editura Clusium, Cluj Napoca, 1997

STANCA, Radu, „Puntea neagră”, *Manuscriptum*, nr. 1, 1975

STANCA, Radu, „Cealaltă primăvară”, *Manuscriptum*, nr. 1-4, 2012

STANCA, Radu, „Mic tratat de estetică elementară”, *Apostrof*, nr. 12, 2012

STANCA, Radu, „Revista Revistelor”, *Revista Cercului Literar*, nr. 6—8, iunie-august 1945

II. BIBLIOGRAFIE SECUNDARĂ

1. STUDII, MONOGRAFII, ISTORII LITERARE:

- CRISTESCU, Ioan, *Dramaturgia lui Radu Stanca*, Editura Muzeului Literaturii Române, București, 2011
- CROHMĂLNICEANU, Ovid S., HEITMANN, Klaus, *Cercul Literar de la Sibiu și influența catalitică a culturi germane*, Editura Universală, București, 2000
- DAMASCHIN, Dan, *Cercul Literar de la Sibiu/Cluj. Glosse/Restituiri/Correspondențe*, Editura Ecou Transilvan, Cluj-Napoca, 2013
- DAMASCHIN, Dan, *Cercul Literar de la Sibiu/Cluj, Deschideri spre europeism și universalitate*, Editura Zenit, Cluj, 2009
- DIACONU, Marin, SÎRGHIE, Anca, *Radu Stanca. Profil Spiritual*, Fundația Națională pentru Știință și Artă, București, 2015
- DOINAȘ, Ștefan Aug., *Lectura poeziei*, Cartea Românească, București, 1980
- DOINAȘ, Ștefan Aug., „Radu Stanca și formele baladescului”, *Lampa lui Diogene*, Editura Eminescu, București, 1970
- FARKAS, Jenő, *Cvadratura Cercului Literar*, București, Editura MNLR, 2014
- FELEA, Alina, *Radu Stanca. Elemente ale unei biografii interioare*, Editura Universității „Transilvania”, Brașov, 2004
- GAVRIL, Gabriela, *De la «Manifest» la «Adio, Europa!»*. *Cercul Literar de la Sibiu*, Iași, Editura Universității „Al. I. Cuza”, 2003
- IOVĂNEL, Mihai, *Istoria Literaturii Române Contemporane: 1990-2020*, Polirom, Iași, 2021
- MANOLESCU, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Paralela 45, Pitești, 2008
- NEGRICI, Eugen, *Literatura română sub comunism*, Polirom, Iași, 2019
- POANTĂ Petru, *Cercul literar de la Sibiu. Introducere în fenomenul original*, Editura Clusium, Cluj, 1997
- POANTĂ, Petru, *Cercul de la Sibiu*, Editura Ideea Europeană, București, 2011
- REGMAN, Cornel, *Dinspre „Cercul Literar” spre „Optzeciști”*, Cartea Românească, București, 1997

REGMAN, Cornel , *Cărți, autori, tendințe*, București, Editura pentru Literatură, București, 1967

RUJA, Alexandru, *Cercul Literar de la Sibiu. Destine frânte-destine împlinite*, Editura Muzeul Literaturii, București, 2020

VARGA, Dragoș, *Radu Stanca. Sentimentul estetic al ființei*, ediția a doua, prefață de Radu Vancu, Editura InfoArt Media-Timpul, Sibiu-Iași, 2010

VARTIC, Ion, *Radu Stanca. Poezie și teatru*, Albatros, București, 1978

VARTIC, Ion, *Modelul și oglinda*, Cartea Românească, București, 1982

VARTIC, Ion, „Stanca Radu”, *Dicționarul scriitorilor români*, vol. IV, Editura Albatros, București, 2002

2. MEMORIALISTICĂ, RESTITUIRI:

BALOTĂ, Nicolae, *Caietul albastru I și II*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1998

BALOTĂ, Nicolae, *Abisul luminat*, Cartea Românească, București, 2018

BALOTĂ, Nicolae, *Despre pasiuni*, Albatros, București, 1971

BLAGA, Dorli, BĂLU, Ion, *Blaga supravegheat de securitate*, Biblioteca Apostrof, Cluj, 1999

DOINAȘ, Ștefan Aug. Doinaș, *Evocări*, Fundația Pro, București, 2003

JAQUIER, Henri Jacquier, *Babel, mit viu*, Dacia, București, 1991

NEGOIȚESCU, I., *Straja dragonilor*, Biblioteca Apostrof, Cluj, 1994

PETREU, Marta, *Domni și Doamne*, Polirom, Iași , 2020

PETROIU, Deliu, *Cartea prietenilor mei*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2006

SÎRBU, Ion D., *Opere, II. Corespondență*, ediție îngrijită, cronologie și note de Toma Velici în colaborare cu Tudor Nedelcea, Fundația Națională pentru Știință și Artă, București, 2013

SÎRBU, Ion D., *Traversarea cortinei*, Editura de Vest, Timișoara, 1994

SÎRBU, Ion D., *Iarna bolnavă de cancer*, Editura Curtea Veche, București, 1998

SÎRGHIE, Anca, *Radu Stanca și Sibiu*, Editura Tehno Media, Sibiu, 2022

SÎRGHIE, Anca, *Radu Stanca. Evocări și interpretări în evantai*, Editura Tehno Media, Sibiu, 2016

STANCA, Horia, *Așa a fost să fie*, Dacia, Cluj, 1994

STANCA, HORIA, *Fragmentarium clujean*, Dacia, Cluj, 1987

3. STUDII GENERALE, ANTOLOGII, MONOGRAFII, BELETRISTICĂ:

ANDREESCU, Gabriel, *Existența prin cultură. Represiune, colaboraționism și rezistență intelectuală sub regimul comunist*, Polirom, Iași, 2015

*** *Anuarul Universității „Regele Ferdinand I” din Cluj-Sibiu, în al doilea an de refugiu, 1941-1942*, Sibiu, tipografia „Cartea Românească din Cluj”, 1943

*** *Ce este literatura? Școala formală rusă*, antologie și prefață de Mihai Pop, Univers, București, 1983

BABEȚI, Adriana, *Dandysmul*, Polirom, Iași, 1995

BAUDELAIRE, *Inima mea dezvăluită*, traducere de Bogdan Ghiu, EST- Samuel Tastet Éditeur, București, 2002

BĂLU, Ion, *Viața lui Lucian Blaga*, Editura Libra, București, 1997

BODE, Lidia, *Antologia poeziei simboliste românești*, Editura pentru literatură, București, 1968

CAZABAN, Ion, *Caragiale și interpreții săi. Un secol de reprezentare pe scenele românești*, Editura Meridiane, București, 1985

CĂRTĂRESCU, Mircea Cărtărescu, *Postmodernismul românesc*, Humanitas, București, 1999

CIPRIAN, George, *Măscărici și mângălici*, ESPLA, București, 1958

CIOCÎRLIE, Liviu, *Mari corespondențe*, Editura Tracus Arte, București, 2019

CIOTLOȘ, Cosmin, „Educația sentimentală”, prefața la Radu Stanca, *III cele mai frumoase poezii*”, Nemira, București, 2016

CORNEA, Paul, *Regula jocului*, Editura Eminescu, București, 1980

CREȚIA, Petru, *Testamentul unui eminescolog*, Humanitas, București, 1998

DOINAȘ, Ștefan Aug., *Lectura poeziei*, Cartea Românească, București, 1980

GROZA, Mihai-Octavian, NISIPEANU, Gabriela-Margareta, MORARIU, Iuliu-Marius, *Sebastian Stanca (1878-1947). Un cleric cărturar din Sebeșul de altădată*, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2016

GROZA, Mihai-Octavian, ABRUDAN, Mircea-Gheorghe, „Protopop stravrofor Sebastian Stanca: medalion bio-bibliografic”, studiu introductiv la Sebastian Stanca, *Contribuția preoțimii române din Ardeal la războiul pentru întregirea neamului (1916-1919)*, Editura Argonaut, Editura Episcopiei Devei și Hunedoarei, Cluj-Napoca 2015

FANACHE, V., *Întâlniri*, Editura Dacia, Cluj, 1976

FREUD, Sigmund, *Opere esențiale, vol. 10, Eseuri de psihanaliză aplicată*, Editura Trei, București, 2010

KOLOBOVA, K. M., OZERETCAIA, E. L., *Cum trăiau vechii greci*, Editura Științifică, București, 1962, p. 16.

MAREȘ, Clara, *Zidul de sticlă: Ion D. Sîrbu în arhivele Securității*, Editura Curtea Veche, București, 2011

MEIZOZ, Jérôme, *Postures littéraires. Mises en scène modernes de l'auteur*, Genève, Slatkine Érudition, 2007

MINCU, Marin, *Poeticitate românească postbelică*, Editura Pontica, Constanța, 2000

MUSTAȚĂ, Constantin, *Ovidiu Drimba, savantul care a dăruit României cultura lumii*, Editura Saeculum Vizual, București, 2016

NEGOIȚESCU, I., *Ora oglinzilor*, Dacia, Cluj, 1997

NEMOIANU, Virgil, *Structuralismul. Calmul valorilor*”, Spandugino, București, 2013

NEMOIANU, Virgil, *Surâsul abundenței*, Spandugino, București, 2016

NERVAL, Gérard de, „El Desdichado”, *Les Filles du feu*, D. Giraud, Libraire-Éditeur, Paris 1854

OPRIȘAN, I., *Lucian Blaga printre contemporani*, Editura Minerva, București, 1987

PAVEL, Laura, „Moduri ale interiorității în drama românească modernă”, *Enciclopedia imaginariilor din România* (coord general Corin Braga). *V. Imaginar și patrimoniu artistic*, volum coordonat de Liviu Malița, Polirom, Iași, 2020

PETREU Marta Petreu, *Blaga, între legionari și comuniști*, Polirom, Iași, 2021

REGMAN, Cornel, *Ultime explorări critice*, Editura Atlas, București, 2000

SÎRBU, Ion D., *Șoarecele B și alte povestiri*, ediția a III-a, îngrijită și cu referințe critice de Toma Velici, Editura Măiastra, Târgu Jiu, 2021

SPIRIDON, Monica, *Melancolia descendenței*, Cartea Românească, București, 1989

STANCA, Sebastian, *Greva și alte povestiri*, Editura Librăriei Diecezane, Arad, 1926

THUCYDIDES, *Războiul peloponezic*, studiu introductiv, traducere, note, indice prof. univ. dr. docent N.I. Barbu, Editura Științifică, București, 1966

VARTIC, Ion, *Ibsen sau Teatrul invizibil*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995

VERGILIU, *Bucolice. Georgice*, traducere, prezentări și note de Teodor Naum, Editura pentru Literatură Universală, București, 1967

4. PERIODICE:

ALEXANDRESCU, Mircea, „«O scrisoare pierdută» de I. L. Caragiale”, *Teatrul*, nr. 5, 1960

ALEXIU, Mircea, „Teatrul Muncitoresc - «Vis de secătură»”, *România viitoare*, nr. 193, 29. 10. 1947

ALEXIU, Mircea, „Teatrul Muncitoresc - «Steaua fără nume»”, *România viitoare*, nr. 1, 01. 01. 1948

ANDREI, Eugen, „«O scrisoare pierdută» de I. L. Caragiale — Premiera Teatrului de Stat din Sibiu”, *Lupta Sibiului*, nr. 119, 20. 12. 1949

ANDREI, Eugen, „«O scrisoare pierdută» de I. L. Caragiale — Premiera Teatrului de Stat din Sibiu”, în *Lupta Sibiului*, nr. 118, 18. 12. 1949

BLAGA, Lucian, „Blaga către Radu Stanca”, *Apostrof*, nr. 9(64), septembrie 1995

CASIANU, Angel, „Teatrul Poporului — «Păcat de tine, Tony!»”, *România Viitoare*, nr. 121, 16. 06. 1947

CASIANU, Angel, „Teatrul Muncitoresc - «Intrigă și Amor»”, *România viitoare*, nr. 71, 10. 04. 1948

CASIANU, Angel, „Teatrul Muncitoresc - «Inspectorul de poliție», piesa în 3 acte de I. B. Priestley”, *România viitoare*, nr. 94, 15. 05. 1948

CĂPRARIU, Al., „Radu Stanca. «Versuri»”, *Tribuna*, nr. 3, ianuarie 1967

CÂRJA-FĂGĂDARU, I., „«Noi orientări estetice»”, *Țara*, nr. 828, 5.03.1944

*** „Cenaclul Literar «Orizonturi Noi»”, *România viitoare*, nr. 20, 27.01.1949

*** „Cenaclul Literar «Orizonturi Noi»”, *România Viitoare*, nr.273, 19.12.1948

*** „Cenaclul Literar «Orizonturi Noi» în *România Viitoare*, nr. 23, 30.01. 1949

CIOTLOȘ, Cosmin, „La dispoziția dumneavoastră”, *Dilema* nr. 848 din 9 – 15 iulie 2020

CIULEI, Liviu, „Teatralizarea picturii de teatru”, *Teatrul* nr. 2, 1956

CIUDAN, George, „Cenaclurile literare din Sibiu și Oradea”, *Flacăra*, nr. 39, 1 octombrie 1949

CRISTEA, Valeriu, „Radu Stanca - «Teatru»”, *Gazeta literară*, nr. 35, 29. 08. 1968

CRÎȘAN, Tudor (Dumitru Micu), „Cinci ani de luptă pentru o literatură nouă”, *Almanahul Literar*, nr. 4, martie 1950

CROHMĂLNICEANU, Ovid S., „Perpessicius: «Opere»; Radu Stanca: «Versuri»”, *Viața Românească*, nr. 2, 1967

COTRUȘ, Ovidiu, „Moartea mi-a dat întruna târcoale”, *Orizont* nr. 6, 1999

DOINAȘ, Ștefan Aug., „O convorbire cu Ștefan Aug. Doinaș”, interviu cu Ilarie Hinoveanu, *Ramuri*, nr. 6, 15. 06. 1972

DOINAȘ, Ștefan Aug., „Momentul «Manifestului»”, *Euphorion*, nr. 34-36, 1993

DOINAȘ, Ștefan Aug., „Amintiri de la «Cercul literar» din Sibiu”, *România literară*, nr. 26, aprilie-iunie, 1970

DOINAȘ, Ștefan Aug., „Ștefan Aug. Doinaș către Radu Stanca”, *Apostrof*, nr. 5 (384), 2022

DOINAȘ, Ștefan Aug., „Correspondență Ștefan Aug. Doinaș către Radu Stanca: «Afară de mine, nimeni din Cerc nu are răutate»”, *România literară*, nr. 45/46, 4 noiembrie 2022

DOINAȘ, Ștefan Aug., „Remember”, *Euphorion*, nr. 6, 1990

DOINAȘ, Ștefan Aug., „Ștefan Aug. Doinaș în dialog cu Mircea Iorgulescu”, *România literară*, nr. 22, aprilie-iunie 2005

DOINAȘ, Ștefan Aug., „Nimeni n-a cruțat pe nimeni!”, *Apostrof* nr. 10 (389), 2022

DOINAȘ, Ștefan Aug., „Paradisul interzis”, *Observator cultural*, nr. 1173, 30 august – 5 septembrie, 2023

DUMITRIU, Dana, „Radu Stanca: Versuri”, *Munca*, nr. 6041, aprilie 1967

FARKAS, Jenő, „«Cerchiștii» în mărturii inedite”, *Apostrof* nr. 7 (350), 2019

*** „Festivalul artistico-literar al grupării «Orizonturi Noi»— Conferința dlui M. Breslașu”, *România Viitoare*, nr. 218, 04. 12. 1947

GAVRIL, I., „Organizarea unor spectacole urmate de discuții la Teatrul de Stat din Sibiu”, *România Liberă*, nr. 1654, ianuarie 1950

GRIGURCU, Gr., „Radu Stanca. Versuri”, *Familia*, nr. 1, 1967

GUY MARICA, Viorica, „Un portret plauzibil”, *Caiete critice*, nr. 10-12, 1995

GUY MARICA, Viorica, „Remember cerchist,, în *Secolul 21*, nr. 7-12, 2015

IANCU, Victor, „În cheștiunea noiei mișcări estetice din Ardeal. Ce este Cercul Literar din Sibiu?”, *Timpul*, nr. 2192, 2193, 19 și 20. 06. 1943

IANCU, Victor, „Memoriu”, *Apostrof*, nr. 2 (381), 2022

LAZAR, Monica, „10 ani de teatru sibian”, *Tribuna*, nr. 47, 28.12.1957

LUNGULESCU, G., „Apostolat”, *Universul*, nr. 3, ianuarie 1944,

LUNGULESCU, G., „Doamna Hațegului”, *Universul*, nr. 175, iunie 1944

*** „Mai multă principialitate în tratarea problemelor artei și literaturii!”, *Scânteia*, nr. 1171, 16 iulie 1948

MANOLESCU, Nicolae, „Posibilitățile poeziei”, *Contemporanul*, nr. 51, decembrie 1966

MANOLESCU, Nicolae, „Un roman epistolar”, *România literară* nr. 20-21, 2022

MINCU, Marin, „Radu Stanca. «Versuri»”, *Amfiteatru*, nr. 16, aprilie 1967

MUNTEANU, G., „Creația scriitorilor ardeleni în gloriosul deceniu”, *Almanahul literar*, nr. 5, august 1954

MUȘAT, Carmen, notă introductivă la Ștefan Aug. Doinaș, „Paradisul interzis”, *Observator cultural*, nr. 1173, 30 august – 5 septembrie, 2023

NAIDIN, Mihai, „Aforismul (Radu Stanca)”, *Familia*, nr. 2, februarie 1976

NEGOIȚESCU, I., „Declarație (I)”, transcriere de Alexandru Ruja, *Apostrof*, nr. 10 (377), 2021

NEGOIȚESCU, I., „Declarație (II)”, transcriere de Alexandru Ruja *Apostrof*, nr. 11 (378), 2021

NEGOIȚESCU, I., „Mișcarea de rezistență de la Sibiu”, *Revista Cercului Literar*, nr. 3, martie 1945

NEGOIȚESCU, I., „Poezia lui Radu Stanca”, *Gazeta literară*, nr. 32, din 11.08.1966

OLTEANU, Ioanichie, „Radu Stanca în Sibiu”, *Euphorion* nr. 7, 1990.

PETRA-PETRESCU, Horia, „Piese tearale vrednice de jucat”, *Transilvania*, nr.1, ianuarie 1934

PETREU, Marta „Sursa traumatică a conceptelor”, *Apostrof* nr. 2 (393), 2023.

PETROIU, Deliu (Dorin Drumaru), „Activitatea «Cercului literar studentesc»”, *Țara*, nr. 529, 17. 02. 1943

PETROIU, Deliu, „Ștefan Aug. Doinaș”, *Renașterea Bănățeană*, nr. 3425, mai 2001

PETROIU, Deliu, „Deliu Petroiu către I. Negoitescu (I)”, dosar alcătuit de Ștefăniță Regman, *Apostrof*, nr. 7 (386), 2022

POANTĂ, Petru, „Poetica lui Radu Stanca”, *Tribuna*, nr. 140, 1-15 iulie 2008

POPA, Mircea, „Centenarul nașterii filosofului Zevedei Barbu”, *Apostrof*, nr.2 (297), 2015

POSTELNICU, Ioana, „Un căprior cu ochi senini”, *România literară* nr. 26, 7-13 iunie 1993

POSTELNICU, Ioana, „Amintiri despre Radu Stanca”, *România literară*, nr. 42, 16.10.1969

POTRA, Florian, „Scânteile unui foc posibil. Teatrul din Sibiu: Maria Stuart de Schiller”, *Teatrul*, nr. 1, 1958

RALET, Toma, „Despre prețiozitate în poezie”, *Revista Cercului Literar*, nr. 6-8, iunie-august 1945

REGMAN, Cornel, „Formația Cercului Literar la data prezentă”, *Apostrof*, nr. 5 (396), 2023

REGMAN, Cornel, „Radu Stanca”, *Luceafărul*, nr. 23, 23.10.1965

REGMAN, Cornel, „Radu Stanca și măștile”, *Tomis*, nr. 2, 1967

REGMAN, Ștefăniță, „Pe marginea unei epistole din 16 iunie 1943”, *Secolul 21*, nr. 1-6, 2016

REGMAN, Ștefăniță, „Cerchiștii înainte de coborârea în Infern”, *România literară*, nr. 23, 15 iunie 2007

SBÂRCEA, George, „Radu Stanca, prietenul de o viață”, *Transilvania*, nr. 9, 01. 09. 1988

SIMION, Eugen, „Radu Stanca. «Versuri»”, *Gazeta literară*, nr. 5, 2.02.1967

SÎRBU, Ion D., „...Ceea ce a rămas”, *Euphorion* nr. 7, 1990

SÎRBU, Ion D., „O, quae mutatio rerum!?, însemnări despre un uitat început de teatru studentesc”, *Ramuri*, nr. 5, 15.05.1986

STANCA, Dorina, „Jucând în *Hora domnițelor*”, *Apostrof*, nr. 7(350), 2019

STANCA, Horia, „Radu Stanca, fratele meu”, *Argeș*, nr. 7, 1971

STANCA, Horia, „Radu, fratele meu”, *Transilvania* nr. 3, martie 1975

STANCA, Horia, „Epistolar de familie”, *Jurnalul Literar* nr. 35-36, octombrie 1995

STANCA, Sebastian, „Ceva despre dramă”, *Luceafărul*, nr. 2, 15 iulie 1902

STANCA, Sebastian, „Ceva despre dramă”, *Luceafărul*, nr. 3, 1 august 1902

STANCA, Sebastian, „Vis!”, în *Luceafărul*, nr. 2, 1902

STANCA, Sebastian, „G. E. Lessing, *Faust*, traducere de Sebastian Stanca, în *Luceafărul*, nr. 6, 1902

STANCA, Sebastian, „Cetatea bolii”, în *Luceafărul*, an II, nr. 2, 1903

STANCA, Sebastian, „Telefonul indiscret”, *Cosânzeana*, nr. 11, 1925

STANCA, Sebastian, „Ghinion”, în *Cosânzeana*, nr. 5, 1923

STANCA, Sebastian, „Trist”, *Telegraful Român*, nr. 19, 1917

STANCA, Sebastian, „Învierea”, *Telegraful Român*, nr. 42, 1899

STANCA, Sebastian, „După maial”, *Telegraful Român*, nr. 60, 1900

*** „Ședința Cenaclului Literar «Orizonturi Noi»”, *Lupta Sibiului*, nr. 33, 9.06.1949

TERIAN, Andrei, „Tragedy in Romanian Literature: Some Conceptual Delimitations”, *Transilvania*, nr. 5, 2024

TOMUȘ, Mircea, „Un trubadur modern”, *Steaua* nr. 3, martie 1967

TOMUȘ, Mircea, „Radu Stanca”, *Tribuna*, nr. 14, 5 aprilie 1973

TUDOR, Laurențiu (Ion Lungu), „Câteva dintre problemele criticii literare la «Almanahul literar» din Cluj”, *Almanahul literar*, nr. 8, august 1951

TUDURACHI, Ligia, „Gesticulație, posturi, moduri de a fi în cenaclu ale scriitorilor români”, *România orientală. Dipartimeto di Studi europei, americani e interculturali*, Roma, Sapienza Università Editrice, nr. 32, 2019

VALDMANN, Emil, „Prevenirea, combaterea și tratamentul tuberculozei”, *Steagul roșu*, nr. 1660, mai 1958

VANCU, Radu, „Poetul Radu Stanca față cu postmodernismul”, *Transilvania*, nr.1, 2003

VARTIC, Ion, „Centenar Radu Stanca”, *Apostrof*, nr. 3 (358), 2020

VARTIC, Ion, „Lovitura de stat de la Cercul Literar și urmările sale”, *Apostrof*, nr.12, 2020

VARTIC, Ion, „Adevărul despre Blaga și Radu Stanca”, *Apostrof*, nr. 4(359), 2020

VARTIC, Ion, „Manierismul «îndrăzelii»”, *Apostrof*, nr. 6, 2021

VARTIC, Ion, „Note despre condiția livrescă a teatrului lui Radu Stanca”, *Transilvania*, nr. 1, 1973

VARTIC, Ion, „Cercul Literar de la Sibiu”, *Secolul 21*, nr.1-6, 2003

VARTIC, Ion, „Ifigenia, în căutarea unui autor”, *Dilema Veche*, nr. 848, 9-15 iulie 2020

WEISS, Dina, „Un puternic mijloc de educare a copiilor - Deschiderea Teatrului de păpuși «Licurici»”, *Lupta Sibiului*, nr. 124, 25. 12. 1949

WEISS, Dina, „«Hagi Tudose»”, *Lupta Sibiului*, nr. 1986, noiembrie 1951

WEISS, Dina, „Ședința Cenaclului Literar, «Orizonturi Noi»”, *România Viitoare*, nr. 47, ianuarie-martie 1949

5. SURSE ELECTRONICE:

RUNCAN, Miruna, *Teatralizarea și reteatralizarea în România (1920-1960)*, ediția a doua, revăzută și adăugită, Editura LiterNet, <https://editura.liternet.ro/carte/314/Miruna-Runcan/Teatralizarea-si-reteatralizarea-in-Romania-1920-1960.html>, 2014
GIDE, André, *Corydon*, https://ebooks-bnr.com/ebooks/pdf4/gide_corydon.pdf

6. ARHIVE:

***Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (ACNSAS), Fond Informativ, *Dosar nr. I 120450*, vol. 1

***Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (ACNSAS), Fond Informativ, *Dosar nr. I 2628*, vol. 1.

*** Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (ACNSAS), dosare pe numele lui Horia Stanca, *P 063040*, vol. 1 și 2, *I 207072*, *R 255198*

